

ایران در دوران معاصر

علت وقوع جنگ چالدران

نویسنده: شمشاد امیری خراسانی
انتشار: ۱۹ خرداد ۱۳۹۶ ۴۰ دقیقه مطالعه

چکیده مقاله

علت وقوع جنگ چالدران قدرت گرفتن شاه اسماعیل یکم در عرصه نظامی و سیاسی با پیوستن صوفیان ترکمنی بود که بیشترشان در نواحی آناتولی و شام زندگی می‌کردند. در واقع بخش بزرگی از قبایل قزلباش پیش از پیوستن به شاه اسماعیل در آناتولی زندگی می‌کردند و پس مهاجرت قبایل اصلی نیز بخش بزرگی از مردمان آناتولی که در سرزمینهای خود باقی مانده بودند هم پیرو و یا متمایل به تشیع صوفی صفوی بودند. سازمان تبلیغی تصوف صفوی پیوسته از طریق شبکه‌های منظم خود و توسط خلفا، دده‌ها و ... مریدان را به پیوستن به مرشد کامل فرقه که شا

علت وقوع جنگ چالدران

قدرت گرفتن شاه اسماعیل یکم در عرصه نظامی و سیاسی با پیوستن صوفیان ترکمنی بود که بیشترشان در نواحی آناتولی و شام زندگی می‌کردند. در واقع بخش بزرگی از قبایل قزلباش پیش از پیوستن به شاه اسماعیل در آناتولی زندگی می‌کردند و پس مهاجرت قبایل اصلی نیز بخش بزرگی از مردمان آناتولی که در سرزمینهای خود باقی مانده بودند هم پیرو و یا متمایل به تشیع صوفی صفوی بودند. سازمان تبلیغی تصوف صفوی پیوسته از طریق شبکه‌های منظم خود و توسط خلفا، دده‌ها و ... مریدان را به پیوستن به مرشد کامل فرقه که شاه اسماعیل بود تشویق می‌کردند.

صوفیان در پی فعالیت و سازمان دهی فرهنگی در طول دو قرن (بر اساس تعالیم صوفیانه و شیعی) توانستند با حمایت قبایل پیرو خود (قزلباش‌ها) حکومت صفوی را در ایران پایه‌گذاری کنند و در پی فشارهای عقیدتی بر علویان در امپراتوری عثمانی، صوفیان با جمع آوری و پناه دادن به آن‌ها و به ویژه نیروهای ینی چری نیروی نظامی قوی از نیروهای ینی چری تشکیل دادند. قدرت گرفتن یک دولت مستقل شیعی مذهب و متعصب در ایران امپراتوری عثمانی را که قصد حمله نهایی جهت تصرف اروپا را داشت از طرف مرزهای شرقی نگران ساخت و لذا لشکرکشی به سمت ایران را شروع کرد. این جنگ در دشت چالدران آغاز و پایان یافت.

شاه اسماعیل نیز خود به خوبی از این امر آگاه بود و در نامه‌ای به سلطان عثمانی این مطلب که بسیاری از مردمان ساکن در سرزمینهای عثمانیان پیرو او هستند را به رخ او کشیده بود. بدون شک ادامه حکومت سنی مذهب عثمانیان بدون محدود یا نابود کردن این روند کاملاً با مشکل مواجه می‌شد. به گفته برخی مورخین اگر در جنگ چالدران شاه اسماعیل به پیروزی می‌رسید شاه اسماعیل به قدرتی فراتر از تیمور دست می‌یافت و بی شک روند گسترش تشیع صفوی امپراتوری عثمانی را که تازه در ابتدای کار بود از صفحه روزگار محو می‌کرد همه این موارد

انگیزه لازم برای یک رویارویی سرنوشت ساز و محتوم را برای هردو طرف محیا می‌سازد. اما برای این نبرد سرنوشت ساز دلایل دیگری هم وجود داشت که فقط تسریع کننده بودند.

شاه اسماعیل پس از مرگ سلطان بایزید با پناه دادن به پسر عموی مدعی و رقیب سلطان سلیم درخواست سلیم برای استرداد بایزید سوم را خلاف جوانمردی اعلام کرد. در مقابل سلطان سلیم اندکی پیش از شروع جنگ دست به قتل عام شیعیان در قلمرو عثمانی زدو کسانی هم که کشته نشدند داغ زده شدند و به متصرفات اروپایی تبعید شدند.

پس از آن که اسماعیل با پادشاه مجارستان و مملوک در مصر متحد شد و قصد حمله به عثمانی را در سر پروراند، سلطان سلیم اول (۹۱۸-۹۲۶ ه. ق) که یکی از مقتدرترین و فاتح‌ترین سلاطین آل عثمانی است به فکر مقابله با او افتاد. از طرف دیگر شاهقلی خلیفه شاه اسماعیل و رئیس ایل تکلو در آسیای صغیر بیش از پانزده هزار تن از اهالی سنت آنجا را قتل‌عام و اموال آنها را غارت می‌کند. محمدخان استاجلو حاکم دیار بکر از خلیفه‌های شاه اسماعیل با فرستادن نامه تهدیدآمیز و یک قبضه شمشیر و یک دست لباس زنانه او را ترغیب به جنگ کرد. وی در این نامه نوشته بود اگر به جنگ می‌آیی شمشیر بر کمر بند و گرنه ملبس به لباس زنانه شو و بعد از این مردی بر زبان جاری نساز.

همچنین نورعلی خلیفه حاکم ارزنجان و رئیس و افراد سلسله ذوالقدر در آناتولی نیز از مریدان شیخ اسماعیل بودند. بدین ترتیب اگر سلطان سلیم دیر می‌جنید قطعاً بساط حکومت عثمانی بزودی چیده می‌شد. اما سلطان بزرگ عثمانی کلیه صفویان آناتولی را شناسایی کرده سپس به سر آنها تاخته بیش از چهل هزار تن از آنان را به هلاکت می‌رساند. و آنهایی که گناهشان ثابت نشده بود را داغ می‌کند تا قابل شناسایی باشند. بعد از آن سلطان سلیم عازم تبریز پایتخت صفویه گردید.

ارجاع به این مقاله

شمشاد امیری خراسانی، «علت وقوع جنگ چالدران»، پارسیان دژ، ۱۳۹۶.

خواندن مقاله و پیوست‌های آن در وب‌سایت پارسیان دژ

نشانی ثابت این نسخه:

<https://www.parsiandej.ir/articles/1148/pdf/علت-وقوع-جنگ-چالدران.pdf>

آخرین ویرایش مقاله: ۱۲ مرداد ۱۴۰۵